

Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

Till finansutskottet

Finansutskottet beslutade den 27 mars 2018 att bereda socialutskottet och utbildningsutskottet möjlighet att senast den 3 maj yttra sig över proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden och följdmotioner i de delar som berör utskottens respektive beredningsområde.

Utbildningsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar av propositionens förslag som berör skollagsreglerad verksamhet och motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkandena 1 och 3, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 1–4 och yrkande 6 samt 2017/18:4119 (C) yrkandena 1 och 2.

Utbildningsutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker propositionen i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet. Vidare föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet tillstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del och 2017/18:4119 (C) yrkande 2 samt avstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 3, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 1, 2 i denna del, 3–4 och 6 i denna del samt 2017/18:4119 (C) yrkande 1.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Utskottets överväganden

Ökade tillståndskrav för skolväsendet

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen bl.a. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800). Ändringarna innebär nya krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar för godkännande för enskilda att som huvudmän bedriva verksamhet inom skolväsendet enligt skollagen och föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Ägar- och ledningsprövning

Regeringen föreslår att nya krav ska införas för enskilda som i egenskap av huvudmän vill bedriva verksamhet inom skolväsendet. Tillstånd ska endast få beviljas den som genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat den insikt i de gällande föreskrifter som krävs för att bedriva verksamheten och i övrigt visar sig lämplig att bedriva sådan verksamhet. I fråga om en juridisk person ska prövningen avse den verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten, styrelseledamöter och styrelsesuppleanter, bolagsmännen i kommanditbolag eller andra handelsbolag, och personer som genom ett direkt eller indirekt ägande har ett väsentligt inflytande över verksamheten. Tillståndsinnehavaren ska även ha ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska därför få meddela föreskrifter om villkor för tillstånd respektive godkännande.

Regeringen bedömer att myndigheternas rätt att begära ut uppgifter från belastningsregistret, samt behovet av sekretess i myndigheternas tillståndsgivning och tillsyn, bör ses över.

Myndigheternas tillsyn och avgifter

Regeringen föreslår att tillsyn ska utövas över att kraven på ägare och ledning samt de ekonomiska förutsättningarna är uppfyllda. Förändringar i den krets av personer som omfattas av ägar- och ledningsprövningen ska anmälas till tillsynsmyndigheten senast en månad efter förändringen. Verksamhetens tillstånd ska kunna återkallas utan föregående föreläggande om kraven inte är uppfyllda.

Regeringen föreslår att den myndighet som ansvarar för att besluta om godkännande att bedriva verksamhet inom skolväsendet enligt skollagen ska

få ta ut en avgift för att pröva en ansökan. Detsamma ska gälla en kommun som handlägger ärenden om godkännande av en enskild som huvudman enligt skollagen. Regeringen, en kommun eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om avgifter.

Motionerna

Avslag på propositionen

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 1 yrkar motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna är i grunden mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav vad gäller samtliga välfärdsverksamheter men menar att regeringens proposition är felaktigt utformad i flera avseenden och därför riskerar att leda till mindre tydliga krav.

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 1 yrkar motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärernas uppfattning är att regeringens proposition har fel utgångspunkt. Utgångspunkten bör vara hur man kan säkerställa kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Ägar- och ledningsprövning av offentliga utförare

I kommittémotion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 1 anser motionärerna att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet som bedrivs enligt bl.a. skollagen (2010:800) ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i propositionen.

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del om likabehandling framför motionärerna att det är centralt att samma krav och samma villkor upprättas för samtliga aktörer inom välfärdens verksamheter. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

I motion 2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C) yrkande 2 anser motionärerna att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet ska vara föremål för en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i propositionen.

Statligt tillstånds- och tillsynsansvar för fristående förskolor

I kommittémotion 2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD) yrkande 3 anser motionärerna att regeringen bör återkomma med förslag om att flytta tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 2 i denna del om likabehandling anser motionärerna att en statlig myndighet bör ansvara för prövningen av samtliga aktörer. Det borgar för ökad olikvärdighet i de fall kommunerna ska ansvara för själva prövningen, menar motionärerna. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter och befogenheter

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 3 efterfrågar motionärerna tydligare sanktionsmöjligheter. Det ska finnas tydliga sanktionsmöjligheter för den händelse att en aktör inte sköter sitt uppdrag. Ytterst ska ansvarig myndighet kunna besluta om att återkalla tillståndet för att bedriva verksamheten. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

I kommittémotion 2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD) yrkande 4 anser motionärerna att Skolinspektionens uppgift ska vara att hantera tillståndsprövning, utöva tillsyn och besluta om sanktioner. Myndighetens uppgift ska inte vara att ex officio besluta om nya föreskrifter, vilket föreslås i propositionen enligt motionärerna. Regeringen ska därför återkomma med ett reviderat lagförslag i enlighet med motionens intentioner (yrkande 6 i denna del).

Tidigare och pågående arbete

2014 års proposition om fristående skolor

I juli 2011 beslutade regeringen kommittédirektiv om att en parlamentarisk kommitté skulle se över regler och villkor för fristående skolor m.m. (dir. 2011:68). Regeringen beslutade också tilläggsdirektiv om förlängd utredningstid (dir. 2012:101, dir. 2013:24, dir. 2013:42 och dir. 2013:69). Kommittén, som antog namnet Friskolekommittén (U 2011:04), överlämnade i augusti 2013 betänkandet Friskolorna i samhället (SOU 2013:56). Till grund för förslagen låg en uppgörelse mellan de sex partierna Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna och Miljöpartiet som presenterades i maj 2013.

Friskolekommitténs förslag låg till grund för proposition 2013/14:112 Villkor för fristående skolor m.m. I propositionen föreslogs bl.a. att en nyetablering av en fristående skola ska föregås av ett samråd mellan den enskilde huvudmannen och den kommun där utbildningen ska bedrivas och att Skolinspektionen inom ramen för sin tillsyn ska genomföra en kontroll av den verksamhet som en enskild huvudman avser att bedriva (etableringskontroll) innan utbildningen startar, om Skolinspektionen godkännt den enskilde som huvudman. De nya bestämmelserna i skollagen (2010:800) föreslogs träda i

kraft den 1 januari 2015. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (bet. 2013/14:UbU22, rskr. 2013/14:357).

Därutöver bedömde regeringen i propositionen att en prövning av ägare till fristående skolor bör införas. Friskolekommittén hade också föreslagit en mer ingående prövning av de som ansöker om att bli godkända som huvudmän för fristående skolor. För att kunna presentera ett sammanhållet lagförslag ville regeringen avvakta Ägarprövningsutredningens (Fi 2012:11) resultat och därefter återkomma med förslag.

2017 års Skolmyndighetsutredning

I mars 2017 tillsatte regeringen en utredning (dir. 2017:37) med uppgift att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet, bl.a. Skolinspektionen. Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och särskilt föreslå förändringar för att säkerställa att tillsynen av förskolor och huvudmän för förskolor bedrivs på ett adekvat sätt. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2018.

Av utredningens direktiv framgår att Skolinspektionens tillsyn utövas på olika sätt beroende på vilken verksamhet som granskas. Den löpande tillsynen över förskola, fritidshem, annan pedagogisk verksamhet och vuxenutbildning innebär i huvudsak en granskning på huvudmannanivå. Den löpande tillsynen över övrig barn- och ungdomsutbildning ska, utöver en granskning på huvudmannanivå, även göras på skolnivå. Skolinspektionen genomför även kvalitetsgranskningar i t.ex. förskolan. Även kommuner har ett tillsynsansvar i detta sammanhang. En kommun har tillsyn över bl.a. förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt och pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag, dvs. enskilda huvudmän (26 kap. 4 § skollagen). Utöver den löpande tillsynen som Skolinspektionen utövar på kommunal huvudmannanivå när det gäller förskolan utövar Skolinspektionen också tillsyn över hur en kommun uppfyller sina skyldigheter och sitt tillsynsansvar i fråga om enskilda huvudmän.

Vidare framgår av utredningens direktiv att Skolinspektionen i en kvalitetsgranskning har belyst hur kommunerna uppfyller sitt tillsynsansvar för fristående förskolor. Granskningen visar att flera kommuner i sin tillsyn inte fattar tydliga och rättssäkra beslut om åtgärder för fristående förskolor (Kvalitetsgranskning 2016:3, dnr 40-2014:5632). I direktiven framgår också att även Ägarprövningsutredningen i sitt betänkande Krav på privata aktörer i välfärden (SOU 2015:7) pekar på frågan om tillsyn av fristående förskolor och vissa fritidshem och gör bedömningen att en utredning bör tillsättas för att bl.a. klarlägga förutsättningarna för att flytta över ansvaret för tillsyn av fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

Gällande rätt

Godkännande av enskilda huvudmän inom skolväsendet

Av 2 kap. 5 § skollagen (2010:800) framgår att enskilda efter ansökan får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem. Godkännande ska lämnas om den enskilde har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen och utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt. Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet.

Innan en enskild huvudman startar utbildning inom förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola ska samråd om den kommande verksamheten ske mellan den enskilde och den kommun där utbildningen ska bedrivas. Den enskilde huvudmannen ansvarar för att samrådet dokumenteras. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller gymnasiesärskola, ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet (5 a §).

Det är Skolinspektionen som handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola. Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas (7 §).

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (8 §).

Tillsynens omfattning

Av 26 kap. 3 § framgår att Skolinspektionen har tillsyn över skolväsendet, särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet enligt skollagen. Skolinspektionen har också tillsyn över hur en kommun uppfyller sitt tillsynsansvar. En kommun har tillsyn över förskola och fritidshem vars huvudman kommunen har godkänt och pedagogisk omsorg vars huvudman kommunen har förklarat ha rätt till bidrag (4 §).

Skolinspektionen ska inom ramen för sin tillsyn genomföra en kontroll av den verksamhet som en enskild huvudman avser att bedriva (etableringskontroll) innan utbildningen startar, om Skolinspektionen godkänt den enskilde som huvudman (9 a §).

Ingripanden vid tillsyn

Föreläggande

En tillsynsmyndighet får förelägga en huvudman att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller, i fråga om enskild huvudman, de villkor som gäller för godkännandet eller beslutet om rätt till bidrag. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart och ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna (10 §).

Anmärkning

En tillsynsmyndighet får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (11 §).

Avstående från ingripande

En tillsynsmyndighet får avstå från att ingripa om överträdelsen är ringa, den vars verksamhet granskas vidtar nödvändig rättelse eller det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl mot ett ingripande (12 §).

Återkallelse

En tillsynsmyndighet får återkalla ett godkännande, ett medgivande eller ett beslut om rätt till bidrag som myndigheten har meddelat enligt denna lag, om ett föreläggande inte har följts och exempelvis missförhållandet är allvarligt (13 §).

Statliga åtgärder för rättelse

Skolinspektionen får när det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget inte har följt ett föreläggande och grovt eller under längre tid åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen (17 §).

Tillfälligt verksamhetsförbud

Om det är sannolikt att ett beslut om återkallelse eller ett beslut om statliga åtgärder för rättelse kommer att fattas, och beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får tillsynsmyndigheten förbjuda huvudmannen att tills vidare, helt eller delvis, driva verksamheten vidare.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om inte annat beslutas och får gälla i högst sex månader (18 §).

Meddelande av föreskrifter

Av 8 kap. 1 § regeringsformen framgår att föreskrifter meddelas av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Föreskrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter än regeringen och av kommuner. Ett bemyndigande att meddela föreskrifter ska alltid ges i lag eller förordning. Av bestämmelser i regeringsformen och av annan grundlag följer att föreskrifter av visst innehåll ska meddelas genom lag.

Utskottets ställningstagande

Propositionen

I proposition 2013/14:112 Villkor för fristående skolor m.m. gjorde regeringen bedömningen att en prövning av ägare till fristående skolor bör införas. Friskolekommittén (U 2011:04) hade också föreslagit en mer ingående prövning av de som ansöker om att bli godkända som huvudmän för fristående skolor. För att kunna presentera ett sammanhållet lagförslag ville regeringen avvakta Ägarprövningsutredningens (Fi 2012:11) resultat och därefter återkomma med förslag. Utbildningsutskottet välkomnar därför nu de delar av propositionens förslag som berör skollagsreglerad verksamhet.

Mot denna bakgrund föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motionerna 2017/18:4086 (SD) yrkande 1 och 2017/18:4119 (C) yrkande 1 och därmed tillstyrker proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet.

Utbildningsutskottet övergår nu till att behandla motioner som innehåller begäran om tillkännagivanden.

Motioner om tillkännagivanden

Ägar- och ledningsprövning av offentliga utförare

Utskottet anser att det är ett problem att regeringen vill ställa olika krav på fristående och offentliga aktörer i välfärden. Utskottet vill att höga krav ställs på samtliga välfärdsaktörer så att en god kvalitet i välfärden säkras oavsett om den enskilde väljer en offentlig, en privat eller en ideell välfärdsaktör. Utskottet vill värna likabehandlingsprincipen och anser att regeringens skäl för att undanta kommunal verksamhet från ledningsprövning saknar grund. Utskottet anser att en kompletterande lagstiftning som inrättar en sådan prövning måste komma på plats snarast för att säkerställa att alla medborgare tillförsäkras välfärd av högsta kvalitet. Regeringen ska därför återkomma till riksdagen med förslag som innebär att även offentlig välfärdsverksamhet som

bedrivs enligt bl.a. skollagen (2010:800) ska vara föremål för likvärdiga tillståndskrav och en ledningsprövning som är likvärdig med den som föreslås i den nu aktuella propositionen. All offentlig och enskild välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter, anser utskottet. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Mot denna bakgrund föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet tillstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del samt 2017/18:4119 (C) yrkande 2.

Statligt tillstånds- och tillsynsansvar för fristående förskolor

När det gäller yrkanden om Skolinspektionens ansvar för fristående förskolor kan utskottet konstatera att regeringen i mars 2017 tillsatte en utredning med uppgift att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen och organiseringen av myndigheterna på skolområdet, bl.a. Skolinspektionen. Utredaren ska bl.a. analysera och föreslå hur den statliga tillsynen av skolväsendet kan förbättras och särskilt föreslå förändringar för att säkerställa att tillsynen av förskolor och huvudmän för förskolor bedrivs på ett adekvat sätt. Utredningen ska redovisa sitt uppdrag i juni 2018.

Med hänvisning till den utredning som pågår föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 3 och 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del.

Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter och befogenheter

När det gäller yrkandet om tydliga sanktionsmöjligheter kan utskottet konstatera att Skolinspektionens sanktionsmöjligheter kan beskrivas som en sanktionstrappa där mindre ingripande åtgärder ska prövas först, men där det också finns möjlighet att hoppa över steg vid allvarliga och brådskande missförhållanden. Den primära sanktionen när brister upptäcks inom tillsynen är föreläggande, som får förenas med vite. Skolinspektionen kan även återkalla ett godkännande för en enskild huvudman och besluta om s.k. statliga åtgärder för rättelse när det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting. Om överträdelsen är ringa kan Skolinspektionen avstå från ingripande, och vid mindre allvarliga brister kan huvudmannen tilldelas en anmärkning.

När det gäller yrkandet om tillsynsmyndighetens befogenheter kan utskottet konstatera att det av skollagen framgår att Skolinspektionen redan i dag har de uppgifter som efterfrågas av motionärerna, nämligen att pröva ärenden om godkännande och utöva tillsyn med möjlighet att göra ingripanden. När det gäller Skolinspektionens möjlighet att besluta om föreskrifter kan utskottet konstatera att det framgår av regeringsformen att myndigheter ska utfärda föreskrifter efter bemyndigande från regeringen och att det i det nu aktuella förslaget till ändringar i skollagen finns ett bemyndigande till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

att meddela föreskrifter om villkor för godkännande enligt de nya bestämmelserna. Av propositionen framgår också att det kan finnas behov av mer detaljerade föreskrifter om ansökningsförfarandet vid en ägar- och ledningsprövning.

Mot denna bakgrund föreslår utbildningsutskottet att finansutskottet avstyrker motion 2017/18:4086 (SD) yrkandena 3–4 och 6 i denna del.

Stockholm den 3 maj 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Maria Stockhaus (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Hanif Bali (M) och Christina Östberg (SD).

Avvikande meningar

1. Avslag på propositionen (SD)

Robert Stenkvist (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Vi är i grunden mycket positiva till såväl ökade som tydligare tillståndskrav vad gäller samtliga välfärdsverksamheter. En hög kvalitet i välfärden är central för medborgarna och finansieras dessutom ytterst med skattemedel, varför tydliga, rimliga och väl avvägda krav är av yttersta vikt. Vi menar dock att regeringens proposition är felaktigt utformad i flera avseenden och därför riskerar att leda till mindre tydliga krav.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör avstyrka proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet och tillstyrka motion 2017/18:4086 (SD) yrkande 1.

2. Avslag på propositionen (C)

Ulrika Carlsson i Skövde (C) anför:

Jag vill öka människors självbestämmande i välfärden. Endast så kan makten flyttas från politiker till elever, patienter, brukare och anhöriga. Jag är övertygad om att människor måste få mer, och inte mindre, att säga till om när det gäller välfärdens utformning. För mig är det viktigt att alla människor – oavsett ålder, kön eller bostadsort – har rätt till en nära och tillgänglig välfärd.

Jag menar att en mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Därför måste skola, vård och omsorg värnas och utvecklas. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro.

Min uppfattning är att regeringens proposition har fel utgångspunkt. Utgångspunkten bör vara hur man kan säkerställa kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

Mot denna bakgrund anser jag att finansutskottet bör avstyrka proposition 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden i de delar som berör skollagsreglerad verksamhet och tillstyrka motion 2017/18:4119 (C) yrkande 1.

3. Ägar- och ledningsprövning av offentliga utförare (S, MP, V)

Matilda Ernkrans (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V) och Roza Güclü Hedin (S) anför:

Av propositionen framgår att Ägarprövningsutredningen (Fi 2012:11) har haft i uppdrag att bedöma om någon form av prövning bör göras av anställda som befinner sig i ledande ställning i offentlig verksamhet. Utredningen har valt att inte lämna något sådant förslag. Utredningen anför bl.a. att kommunallagen (2017:725) vilar på den principiella grunden att de förtroendevalda har ansvaret för att fatta alla beslut. Även om kommuner och landsting delegerar rätten att besluta i vissa ärenden till de anställda så är de förtroendevalda ur revisionssynpunkt helt ansvariga för all verksamhet. Det är medborgarna som i allmänna val utkräver ansvar av de folkvalda. Om den offentliga verksamheten uppvisar brister är det alltså folket som i första hand kan utkräva ansvar genom att rösta bort de förtroendevalda och ersätta dem med andra. Någon motsvarighet för medborgarna att ställa vd och styrelsen till ansvar i aktiebolag om verksamheten inte håller en godtagbar kvalitet finns inte. Kommuner och privata aktörer har olika roller och ansvar. Kommunerna har ett lagstadgat ansvar att tillhandahålla socialtjänst och utbildning åt medborgarna och förutsätts ha kunskap och kompetens inom det som utgör kommunernas grundläggande uppdrag.

Sammanfattningsvis delar vi regeringens bedömning i propositionen att det finns sådana principiella skillnader mellan kommunal och enskild verksamhet att det inte finns skäl att införa något som motsvarar en ägar- och ledningsprövning för kommunal verksamhet.

Vi kan också konstatera att Skolinspektionens sanktionsmöjligheter till stora delar är desamma oavsett om det handlar om en offentlig eller en enskild huvudman. Skolinspektionen får förelägga en offentlig eller en enskild huvudman att fullgöra sina skyldigheter om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten eller de villkor som gäller för godkännandet för en enskild huvudman. När det gäller en verksamhet som bedrivs av en kommun eller ett landsting får Skolinspektionen besluta att staten på kommunens eller landstingets bekostnad ska vidta de åtgärder som behövs för att åstadkomma rättelse, om kommunen eller landstinget inte har följt ett föreläggande och grovt eller under längre tid har åsidosatt sina skyldigheter enligt skollagen. Skolinspektionen får återkalla ett godkännande för en enskild huvudman om ett föreläggande inte har följts och exempelvis missförhållandet är allvarligt. Om det är sannolikt att ett beslut om statliga åtgärder för rättelse eller ett beslut om återkallelse kommer att fattas, och beslutet inte kan avvaktas med hänsyn till allvarlig risk för barnens eller elevernas hälsa eller säkerhet eller av någon annan särskild anledning, får

Skolinspektionen förbjuda huvudmannen att tills vidare driva verksamheten vidare.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör avstyrka motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 1, 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del samt 2017/18:4119 (C) yrkande 2.

4. Statligt tillstånds- och tillsynsansvar för fristående förskolor (M, SD, L, KD)

Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Michael Svensson (M), Maria Stockhaus (M), Robert Stenkvist (SD), Annika Eclund (KD), Hanif Bali (M) och Christina Östberg (SD) anför:

Vi anser att både tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och vissa fritidshem bör ligga på Skolinspektionen och inte hos kommunerna. När ytterligare regelverk skapas ökar den kommunala arbetsbördan. Samtidigt riskerar det decentraliserade ansvaret att leda till en låg effektivitet då antalet prövningar i många kommuner sannolikt inte blir särskilt omfattande. Det är då svårt att skapa den specialistkompetens som krävs för att åstadkomma en effektiv och rättssäker bedömning, vilket i sin tur innebär att tolkningen och tillämpningen av det nya regelverket riskerar att skilja sig åt mellan kommuner. Regeringen ska därför återkomma med förslag om att flytta tillstånds- och tillsynsansvaret för fristående förskolor och vissa fritidshem från kommunerna till Skolinspektionen.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör tillstyrka motionerna 2017/18:4111 (M, L, KD) yrkande 3 och 2017/18:4086 (SD) yrkandena 2 i denna del och 6 i denna del.

5. Tillsynsmyndighetens sanktionsmöjligheter och befogenheter (SD)

Robert Stenkvist (SD) och Christina Östberg (SD) anför:

Vi menar att det ska finnas tydliga sanktionsmöjligheter för den händelse att en aktör inte sköter sitt uppdrag, dvs. att leverera välfärd av hög kvalitet till medborgarna. Sanktionerna måste dock vara förutsebara. Ytterst ska ansvarig myndighet kunna besluta om att återkalla tillståndet för att bedriva verksamheten. Det måste dock ske på ett rättssäkert sätt och föregås av varningar. Om ett privat aktiebolag byter vd eller styrelseordförande ska inte detta i sig kunna leda till att tillståndet återkallas utan en föregående varning.

Myndigheternas uppgift, i förekommande fall Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg, ska enligt vår uppfattning vara att hantera tillståndsprovning, utöva tillsyn och besluta om sanktioner. Deras uppgift ska inte vara att ex officio besluta om helt nya föreskrifter, vilket föreslås i

propositionen. Om ett regelverk behöver ändras menar vi att det ska diskuteras och beslutas av riksdagen och inte av tjänstemän vid en myndighet.

Regeringen ska återkomma med ett reviderat lagförslag enligt ovan.

Mot denna bakgrund anser vi att finansutskottet bör tillstyrka motion 2017/18:4086 (SD) yrkandena 3–4 och 6 i denna del.